

RAAP-NOTITIE 2534

**Plangebied Dorpsstraat 199
te Heerjansdam**

Gemeente Zwijndrecht

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Dhr. J. Dam

Titel: Plangebied Dorpsstraat 199 te Heerjansdam, gemeente Zwijndrecht; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: januari 2008

Auteur: drs. C.F.H. Coppens

Projectcode: ZWHD

Bestandsnaam: N02534-ZWHD.doc

Projectleider: drs. C.F.H. Coppens

Projectmedewerker: drs. S. Warning

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 25829 & 25835

Autorisatie: drs. I.A. Schute

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwendeldseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2008

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van dhr. J. Dam heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden aan een tweetal schuren aan de Dorpsstraat 199 te Heerjansdam in de gemeente Zwijndrecht. Geplande bodemingrepen omvatten onder andere het plaatsen van heipalen tot een diepte van 16 m -Mv. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Op grond van het ontbreken van (duidelijke) aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten, wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van dhr. J. Dam heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in december 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met voorgenomen bouwwerkzaamheden aan de Dorpsstraat 199 te Heerjansdam in de gemeente Zwijndrecht. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die archeologische verwachting en, indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

1.2 Plangebied

Het plangebied (ca. 0,25 ha) ligt in de Polder Heerjansdam en bevindt zich direct ten noorden van de Dorpsstraat (figuur 1). Het plangebied bestaat uit 2 delen. Deelgebied A ligt direct aan de noordzijde van de dijk aan de Dorpsstraat. Deelgebied B ligt ten noordwesten van deelgebied A aan de parallelweg van de Dorpsstraat.

De omvang van het plangebied bedraagt circa 16 m bij 35 m (deelgebied A) en 55 m bij 35 m (deelgebied B).

De hoekcoördinaten van het plangebied zijn: 98.750/427.475 (noordwest) en 98.800/427.300 (zuidoost).

Beide deelgebieden staan afgebeeld op kaartblad 37H van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000). Het perceel staat kadastraal bekend onder gemeente Zwijndrecht sectie A, nummers 2045 en 3044.

Ten tijde van het onderzoek was deelgebied A in gebruik als houten schuur en deelgebied B als plantenkwekerij.

1.3 Onderzoekopzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het Interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Op basis van de geologische kaart (schaal 1:50.000) wordt het landschap in de omgeving van het plangebied gekenmerkt door oeverafzettingen van nabij gelegen riviersystemen en de bijbehorende komafzettingen, eventueel op oeverafzettingen, op een afwisseling van Hollandveen (NITG-TNO, 1998). Komafzettingen ontstaan door periodieke overstromingen van de riviervlakten. Na de overstroming kunnen op de riviervlakte in het rustige water de fijne kleideeltjes bezinken (Berendsen, 2004). In het plangebied kunnen rivierduinafzettingen voorkomen tot een diepte van circa 8 m -Mv.

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkarme poldervaaggronden: klei (Stiboka, 1972: code Mn86C).

Archeologie

In ARCHIS staan 5 archeologische vindplaatsen geregistreerd uit de directe omgeving van het plangebied. Het betreft een viertal huisterpen gedateerd in de Late Middeleeuwen (ARCHIS-waarnemingsnummers 5057 t/m 5060) en een vindplaats gedateerd eind 13e-begin 14e eeuw (ARCHIS-waarnemingsnummer 16592). Op deze vindplaats is Paffrath aardewerk aangetroffen.

In ARCHIS staan 2 AMK-monumenten geregistreerd uit de directe nabijheid van het plangebied met (zeer) hoge archeologische waarde (monumentnummers 6584 en 6596).

Het betreft een terrein met een donk (rivierduin) waarop neolithische bewoningsresten zijn aangetroffen (6584), evenals resten uit de Romeinse tijd en Late Middeleeuwen. De vindplaats uit de Late Middeleeuwen betreft de bewoning van de Zwijndrechtse Waard in de periode vóór de bedijking, een fase vanaf de ontginning van dit gebied in de 11e eeuw of iets eerder tot de overstroming ervan circa 1315 (Thanos & Molenaar, 2002). Het terrein heeft een zeer hoge waarde door de hoge trefkans op archeologische sporen, door de hoge zeldzaamheid van de sporen, de redelijke kwaliteit en de goede conservering en daardoor de hoge informatiewaarde van de sporen.

Het tweede AMK-monument (6596) betreft een terrein met sporen van bewoning uit de Late Middeleeuwen (11e-13e eeuw). Dit terrein heeft een hoge waarde door de redelijke staat, gaafheid en conservering, zeldzaamheid en informatiewaarde van de sporen. Er werden vondsten gedaan bij het uitbaggeren van een sloot (2x Pingsdorf, 14x grijsbakkend aardewerk) en bij enkele boringen in de omgeving.

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2005) geldt voor het plangebied een middelhoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op grond hiervan en gezien de geologische opbouw van het plangebied wordt verwacht dat archeologische resten zich in de top of op de flanken van mogelijk aanwezige rivierduinen bevinden. Daarnaast kenmerkt het gebied zich door een afwisseling van kleiafzettingen en eventueel aanwezige oeverafzettingen van nabij gelegen riviersystemen (Formatie van Echteld) waar archeologische resten kunnen worden verwacht. In het gebied kunnen ook veenafzettingen (Hollandveen afzettingen) voorkomen.

Op basis van bovenstaande gegevens geldt voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum, beperkt tot de mogelijk aanwezige rivierduinen.

Op eventueel aanwezige oeverafzettingen kunnen vindplaatsen vanaf de IJzertijd voorkomen. In het veenpakket kunnen vindplaatsen uit de Middeleeuwen aanwezig zijn. In het kleipakket kunnen vindplaatsen uit de Nieuwe tijd aanwezig zijn.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 5 boringen verricht. Vanwege de beperkte oppervlakte van het plangebied zijn de boringen zo regelmatig mogelijk verspreid over het plangebied uitgevoerd. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Neolithicum t/m Nieuwe tijd. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 8 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Van alle boringen is de hoogte herleid van het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

In deelgebied A (boringen 1 en 2) komen tot circa 8 m -Mv kleiafzettingen voor. Dit zijn kom- en/of oeverafzettingen (Formatie van Echteld) die behoren bij de in de nabijheid van het plangebied voorkomende stroomgordels. Hierin komen in boring 2 vanaf 2 m -Mv veenlagen voor die vervolgens vanaf circa 7,5 m -Mv overgaan in bosveenafzettingen (Hollandveen afzettingen).

In deelgebied B zijn in de boringen 3, 4 en 5 tot 1,5 m -Mv kleiafzettingen aangetroffen die overgaan in (bos)veenafzettingen. In de boringen 3 en 4 gaan deze na circa 2 m, en in boring 5 na circa 4 m weer over in kleiafzettingen. In het plangebied zijn geen aanwijzingen gevonden die duiden op rivierduin-afzettingen.

Archeologie

In de geroerde bovengrond (tot gemiddeld 0,4 m -Mv, maximaal 1,2 m -Mv in boring 1) zijn in 3 boringen puinresten aangetroffen van recente ouderdom. In de rest van de boringen zijn verder geen archeologische indicatoren

aangetroffen die mogelijk verband houden met resten uit de periode vanaf het
Neolithicum t/m de Nieuwe tijd.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Ondanks de middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen vanaf het Neolithicum zijn tijdens het veldonderzoek geen aanwijzingen gevonden voor vindplaatsen in het plangebied.

Tijdens het veldonderzoek zijn kom- en oeverafzettingen (kleiafzettingen) aangetroffen met daarin veenafzettingen. Rivierduinzand is in geen enkele boring aangetroffen.

Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden geen verstoring van archeologische waarden optreden.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied, voor zover het de geplande bodemingrepen betreft, geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provinciaal archeoloog (drs. R.H.P. Proos).

Literatuur

- Berendsen, H.J.A.**, 2004. *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en de geomorfologie*. Koninklijk van Gorcum, Assen.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- NITG-TNO**, 1998. *Geologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000; 37 0 Rotterdam Oost*. Nederlands Instituut voor Toegepaste Geowetenschappen, Delft.
- ROB**, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*. Ontleend aan <http://www.archis.nl>.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1972. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000; 37 0 Rotterdam*. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.
- Thanos, C.S.I. & S. Molenaar**, 2002. Archeologisch onderzoek Hogesnelheidslijn (HSL); een Aanvullende Archeologische Inventarisatie op zeven resterende locaties. *RAAP-rapport 842*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.
- Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen**, 2004. Prospectief boren; een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
SIKB	Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

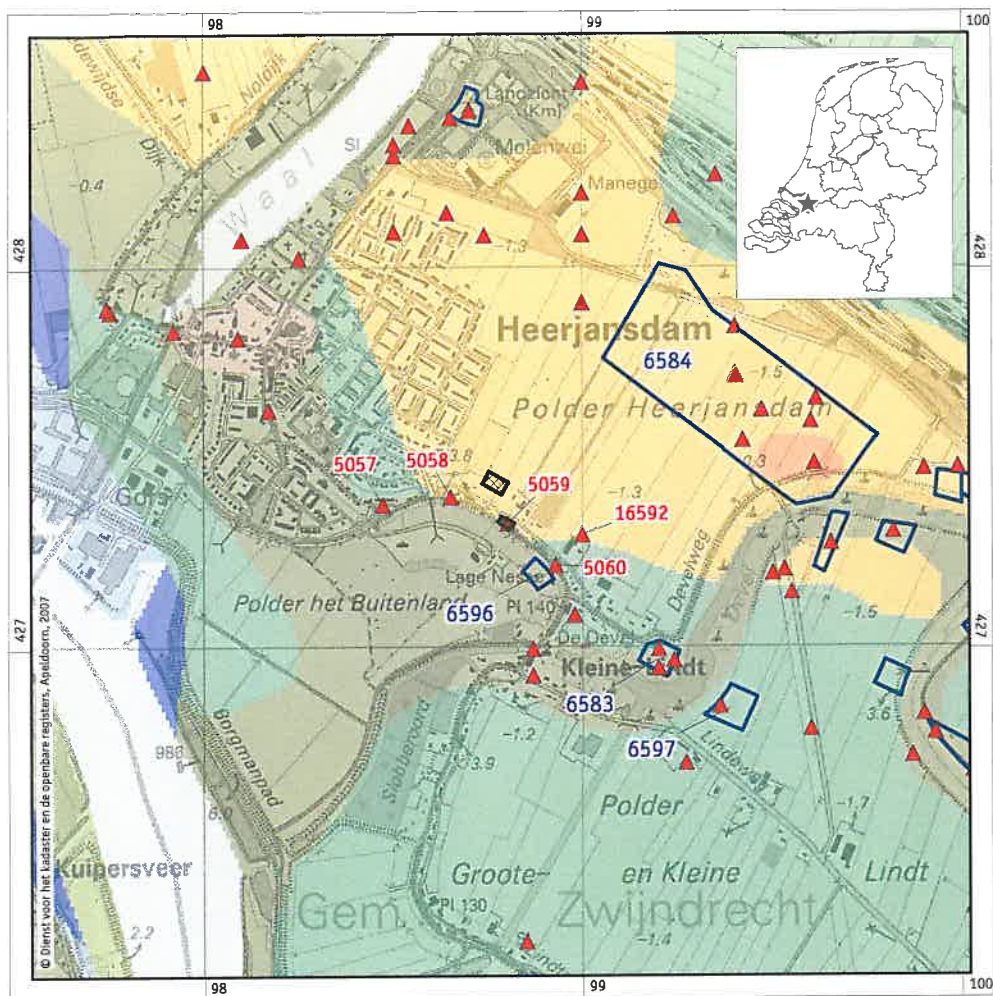
Figuur 1. Ligging van het plangebied (zwart gearceerd), met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) op de CHS van Zuid-Holland; inzet: ligging in Nederland (ster).

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Bijlage 1. Boorbeschrijvingen.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

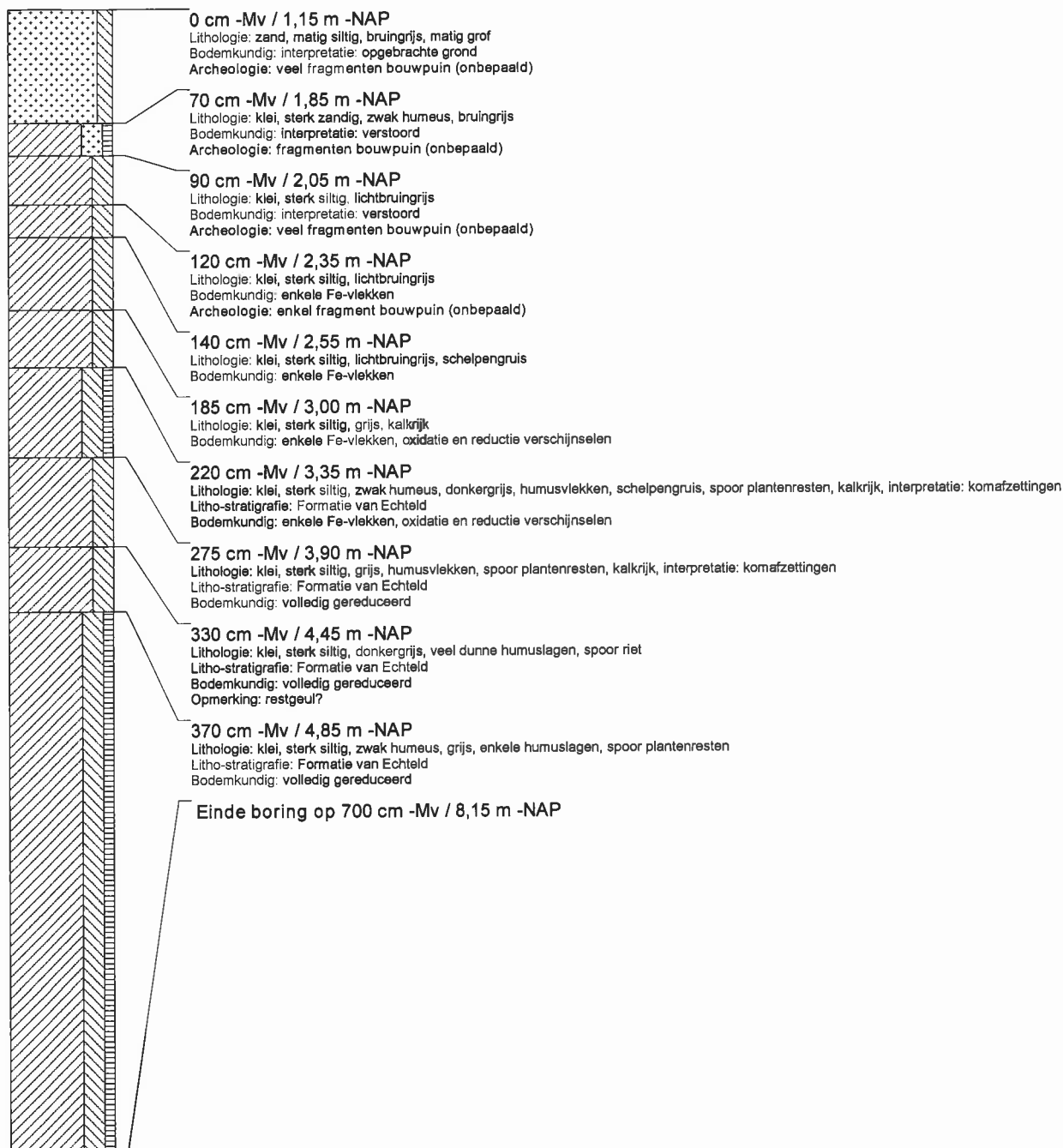

Figuur 1. Ligging van het plangebied (zwart gearceerd) met ARCHIS-waarnemingen (rood) en AMK-terreinen (blauw) op de CHS van Zuid-Holland; Inzet: ligging in Nederland (ster).

Bijlage 1: Boorbeschrijvingen

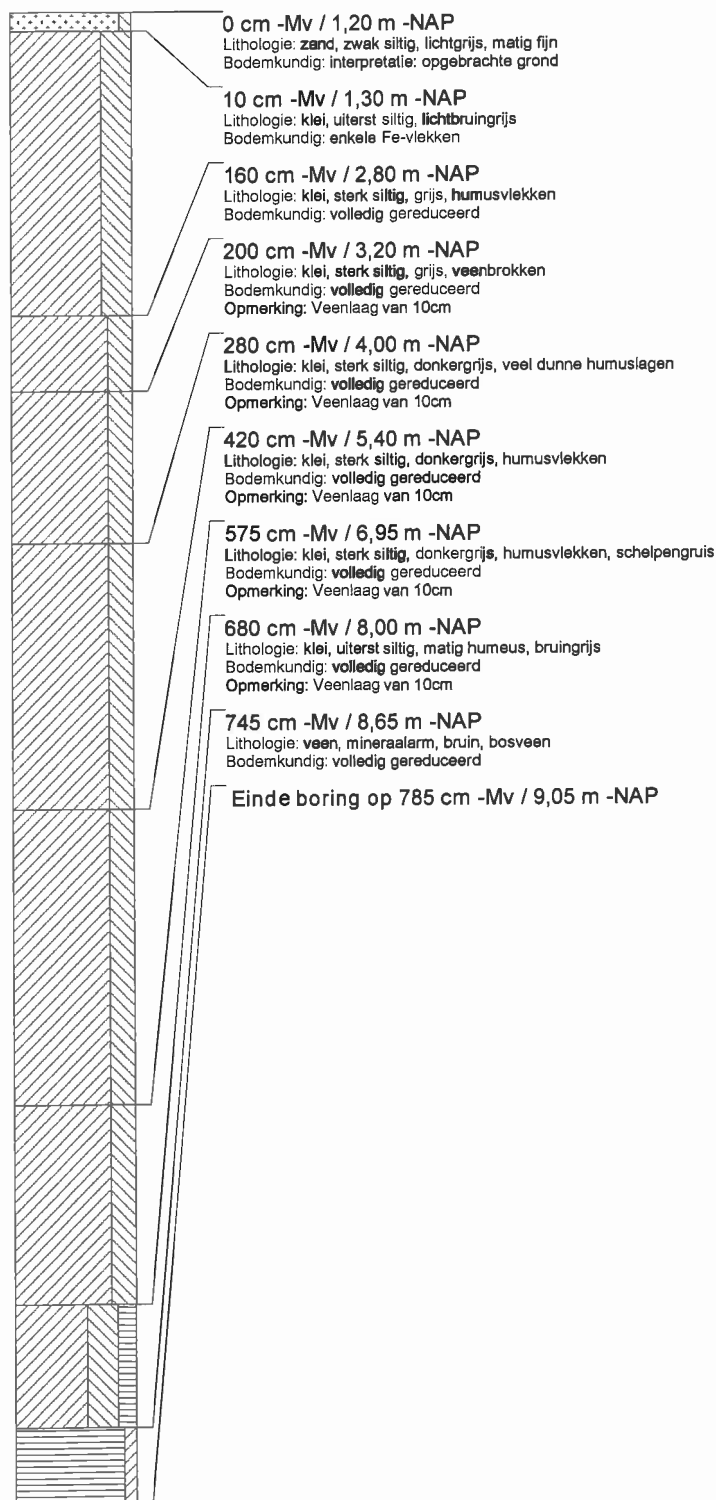
boring: ZWHD-1

beschrijver: CC/SW, datum: 20-12-2007, X: 98.778,06, Y: 427.335,79, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37H, hoogte: -1,15, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zwijndrecht, plaatsnaam: Heerjansdam, opdrachtgever: J. Dam, uitvoerder: RAAP West

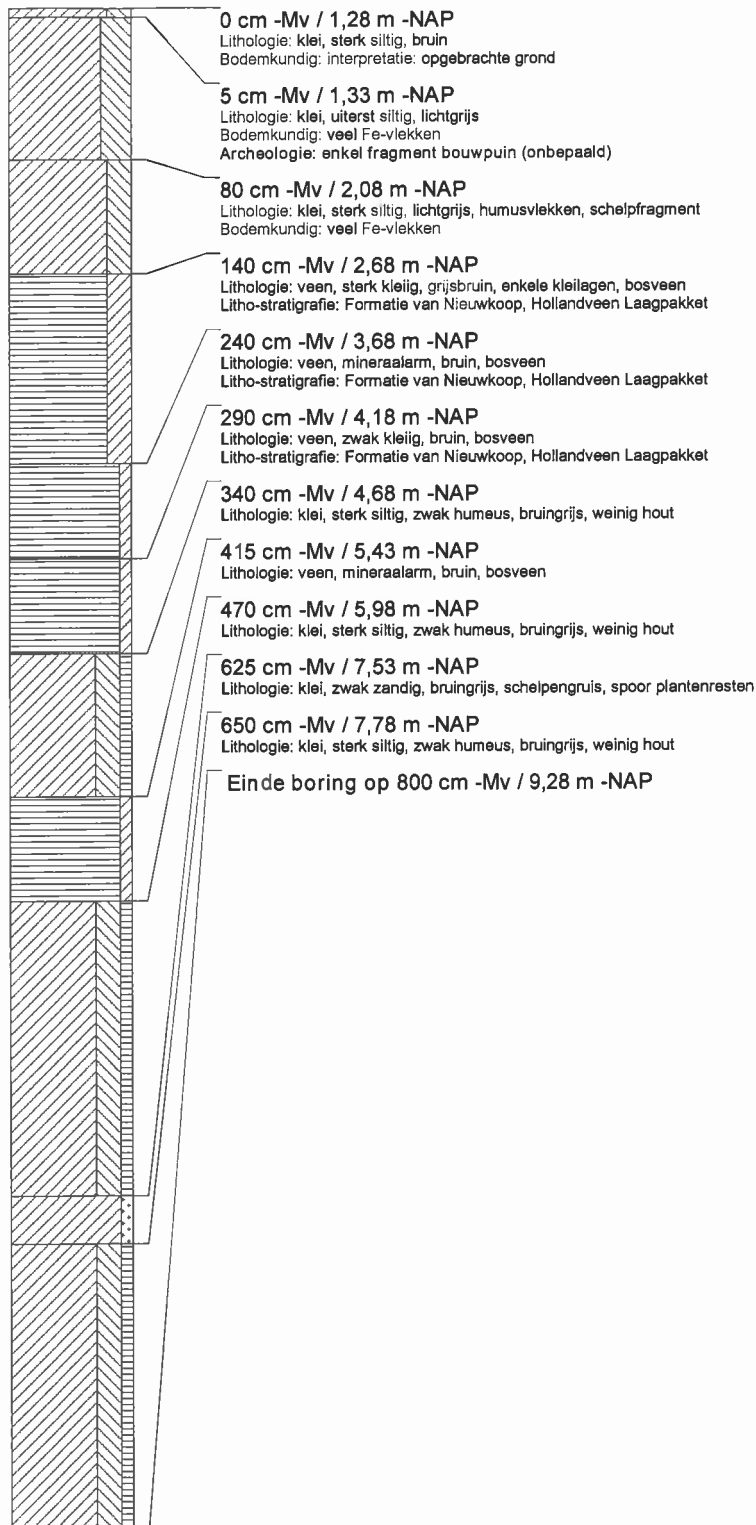
boring: ZWHD-2

beschrijver: CC/SW, datum: 20-12-2007, X: 98.794,21, Y: 427.324,81, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37H, hoogte: -1,20, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN besland, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: verhard, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zwijndrecht, plaatsnaam: Heerjansdam, opdrachtgever: J. Dam, uitvoerder: RAAP West

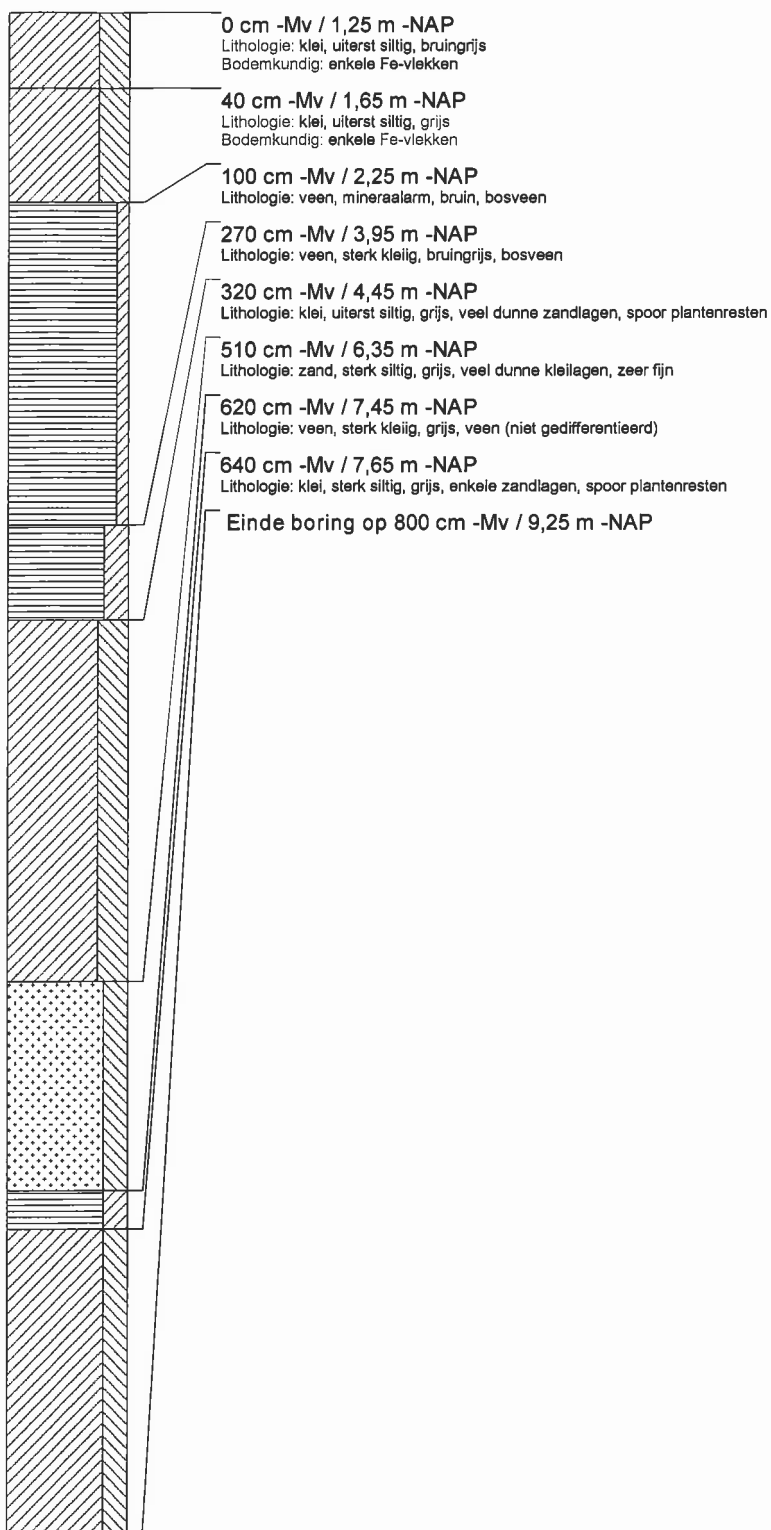
boring: ZWHD-3

beschrijver: CC/SW, datum: 20-12-2007, X: 98.784,82, Y: 427.416,29, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37H, hoogte: -1,28, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guls-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zwijndrecht, plaatsnaam: Heerjansdam, opdrachtgever: J. Dam, uitvoerder: RAAP West

boring: ZWHD-4

beschrijver: CC/SW, datum: 20-12-2007, X: 98.788,55, Y: 427.442,46, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37H, hoogte: -1,25, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: braak, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zwijndrecht, plaatsnaam: Heerjansdam, opdrachtgever: J. Dam, uitvoerder: RAAP West

boring: ZWHD-5

beschrijver: CC/SW, datum: 20-12-2007, X: 98.750,01, Y: 427.442,48, precisie locatie: 1 cm, coördinaatsysteem: Rijksdriehoeksmeting, kaartblad: 37H, hoogte: -1,26, precisie hoogte: 1 cm, referentievlak: Normaal Amsterdams Peil, methode hoogtebepaling: AHN bestand, boortype: Edelman-7 en guts-3 cm, doel boring: archeologie - kartering, landgebruik: boomkwekerij, vondstzichtbaarheid: geen, provincie: Zuid-Holland, gemeente: Zwijndrecht, plaatsnaam: Heerjansdam, opdrachtgever: J. Dam, uitvoerder: RAAP West

